

prof. dr hab. Marcin Zalewski,

Warszawa, 2 września 2021 roku

UMFC w Warszawie

Dziedzina - sztuki muzyczne

Dyscyplina artystyczna - instrumentalistyka

R E C E N Z J A

w przewodzie doktorskim Pani mgr Justyny Młynarczyk w dziedzinie: *sztuki muzyczne*, w dyscyplinie artystycznej: *instrumentalistyka* (w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki muzyczne wg nowej klasyfikacji)

Zleceniodawca recenzji

Przewodnicząca Komisji do spraw nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego w zakresie sztuki prof. dr hab. Agata Jarecka z Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, pismo z dnia 28 czerwca 2021 roku.

Dotyczy

Uchwały nr 5 Rady Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu, Muzyki Dawnej i Jazzu Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi z dnia 17 października 2018 roku w sprawie:

- wyznaczenia mojej osoby jako recenzenta w przewodzie doktorskim mgr Justyny Młynarczyk w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej: *instrumentalistyka*.

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącą Rady pisma sygnowanego datą 28 czerwca 2021 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego, którego promotorem jest Pani dr hab. Ewa Mrowca-Kościukiewicz i wyznaczeniu mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej Pani **mgr Justyny Młynarczyk** na temat „**Pomiędzy jeu d’harmonie a jeu de mélodie. Koncerty na dwie viole da gamba Monsieur de Sainte-Colombe w kontekście sporu między Monsieur de Machy a Jeanem Rousseau**” zostały dołączone:

- dokumentacja doktorantki,
- dzieło artystyczne doktorantki utrwalone na płycie CD wraz z opisem.

Podstawowe dane o kandydatce

Justyna Młynarczyk (ur. w roku 1984) jest artystką specjalizującą się w **wykonawstwie muzyki dawnej na violi da gamba** jak również **prowadzi działalność naukową oraz pedagogiczną**. Uzyskała ona w tym kierunku bardzo dobre wykształcenie muzyczne oraz przygotowanie zawodowe wsparte jej wybitnymi zdolnościami w tym kierunku oraz dociekliwością o charakterze naukowym.

W 2010 roku uzyskała dyplom Akademii Muzycznej w Krakowie w specjalności gra na violi da gamba oraz tytuł zawodowy-naukowy magistra sztuki. Jej wykształcenie uzupełniające to: rok 2005 – ukończone Studio Aktorskie *Lart* w Krakowie, rok 2006 – ukończone studia licencjackie w Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach w specjalności wiolonczela wraz z przygotowaniem pedagogicznym, rok 2010 – ukończone studia na Wydziale Instrumentalnym Konserwatorium Muzycznego w Grenoble we Francji, gdzie otrzymała dyplom z najwyższą notą w specjalności viola da gamba. W latach 2005-2016 Pani Justyna Młynarczyk wzięła udział w 11 kursach mistrzowskich prowadzonych przez wybitnych specjalistów działających na polu muzyki dawnej zorganizowanych w Polsce, we Francji i w Republice Czeskiej. Pani Justyna Młynarczyk jest wybitną gambistką - solistką oraz kameralistką, prowadzi intensywną działalność koncertową, ma znaczące dokonania fonograficzne. W latach 2007-2018 wykonała 68 koncertów solowych, w duecie i w małych składach kameralnych w Polsce, we Francji i w Niemczech, 127 koncertów w dużych składach kameralnych i orkiestrach instrumentów historycznych w Polsce, Anglii, Australii, Austrii, Czechach, Francji, Niemczech, Turcji i na Ukrainie. W tych samych latach wzięła ona udział w nagraniu 10 płyt kompaktowych w składach kameralnych i orkiestrowych, w tym 4 dla wytwórni DUX i 1 dla CPO – Niemcy. Osobisty wkład talentu artystycznego Pani Justyny Młynarczyk jest w tych nagraniach dobrze widoczny i znaczący jakościowo.

Pani Justyna Młynarczyk współpracuje z zespołami: *(oh!) Orkiestra Historyczna* (Katowice), *Capella Cracoviensis* (Kraków), *Ars Cantus* (Wrocław), *Harmonia Sacra* (Kraków), *Filatura di Musica* (Łódź), *Consortium Sedinum* (Szczecin), *Parnassos* (Katowice), *Floripari* (Kraków), *Extempore* (Katowice), *Contento Core* (Katowice), *Camerata Cracovia* (Kraków). Od roku 2016 działa w duecie viol da gamba, który tworzy wraz z mężem Piotrem.

Pani Justyna Młynarczyk od roku 2012 do dziś pracuje jako nauczycielka gry na violi da gamba i kameralistyki w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych w **Państwowej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II st. im. Karola Szymanowskiego w Katowicach**, a od 2013 roku do dziś jako wykładowca w klasie violi da gamba oraz kameralistyki w **Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi**.

W 2012 roku Pani Justyna Młynarczyk zainicjowała otwarcie klasy violi da gamba jako instrumentu głównego w POSM II st. im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. W roku 2013 jako ekspert Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dziedzinie violi da gamba wzięła udział w tworzeniu nowych podstaw programowych dla szkolnictwa artystycznego.

Od roku 2012 Pani Justyna Młynarczyk jest członkinią stowarzyszenia *Art in Motion* z siedzibą w Katowicach, które promuje muzykę dawną w Polsce, a szczególnie na Śląsku i które doprowadziło do powołania do życia w 2012 roku *(oh!) Orkiestry Historycznej*, z którą doktorantka współpracuje.

Opinia o pracy doktorskiej

Praca doktorska Pani Justyny Młynarczyk składa się z dzieła artystycznego utrwalonego fonograficznie na płycie CD pt. „Pomiędzy *jeu d’harmonie a jeu de mélodie*. Koncerty na dwie viole da gamba Monsieur de Sainte Colombe w kontekście sporu między Monsieur de Machy a Jeanem Rousseau” oraz z opisu tegoż dzieła artystycznego w formie druku komputerowego zawartego na 289 stronach formatu A-4 z ilustracjami oraz materiałem nutowym.

Dzieło artystyczne zawiera 9 koncertów na dwie siedmiostrunne viole da gamba basowe Sainte Colombe’a zaczerpniętych ze zbioru *Concerts a deux violes esgales* oraz jednego koncertu (*Le nouveau*) będącego aranżacją na dwie viole da gamba trzech solowych utworów Sainte Colombe’a. Wszystkie utwory zostały nagrane przez doktorantkę wraz z jej mężem Piotrem Młynarczykiem. Nagrania dokonano w dniach od 27 do 29 grudnia 2018 roku oraz w dniu 11 stycznia 2019 roku w Pocysterskim Zespole Klasztorno-Pałacowym w Rudach. Całkowity czas trwania nagranych utworów wynosi 59 minut. Twórczość gambowa wybitnego francuskiego kompozytora okresu baroku Sainte Colombe’a jest bardzo wyrafinowana pod względem muzycznym oraz technicznym, zawiera bogate zdobnictwo, elementy gry jedno i wielogłosowej, gry akordowej, elementy wymagającej wirtuozerii, jest nieszablonowa od strony formalnej. Muzyka ta, często operująca wyszukaną harmonią - bardzo silnie angażuje od strony emocjonalnej, stawia przed wykonawcami najwyższe wymagania. Twórczość tego kompozytora zachowała się jedynie w rękopisach i współcześni wykonawcy rozstrzygać muszą samodzielnie wszelkie niejasności związane z wykonywaniem tych utworów lub czasem wprowadzają własne innowacje. W dziele artystycznym Pani Justyny Młynarczyk zawarte są następujące rozstrzygnięcia twórcze:

1. wykonanie *pizzicato* (obie gamby) koncertu *Le rapporté* w aranżacji Piotra Młynarczyka,
2. połączenie wersji duetowych i solowych w nagraniu gawotów i saraband z koncertów *L’Emporté* i *La Rougeville*,
3. stworzenie nowego koncertu na duet viol da gamba (*La nouveau*) na podstawie manuskryptów zawierających partie basowe do gambowych utworów solowych z wykorzystaniem badań doktorantki nad częstymi praktykami improwizowania w czasach baroku, czy wprowadzania zmian w stosunku do wersji oryginalnych.

Propozycje te są w dzisiejszych interpretacjach nowatorskie i stanowią cenny wkład w dziedzinę twórczego kreowania interpretacji utworów gambowych. Instrumenty użyte do nagrań dzieła artystycznego są współcześnie wykonanymi kopiami instrumentów barokowych i charakteryzują się pięknym brzmieniem, które artyści potrafią znakomicie wyeksponować. Partie obu gamb są równorzędne pod względem stopnia trudności, ciężaru gatunkowego i udziału w artystycznym kreowaniu dzieła. Takie sformułowanie tematu pracy doktorskiej wymusiło na doktorantce sięgnięcie do dostępnych źródeł dotyczących nie tylko Sainte Colombe’a, ale również De Machy oraz Jeana Rousseau, jak również kontekstu historycznego w wymaganym zakresie.

Przy tak dogłębnym przygotowaniu teoretycznym interpretacje Pani Justyny Młynarczyk są wspaniale wyważone, bardzo dobrze przemyślane, świadome, a zarazem wsparte jej muzykalnością, emocjonalnie interesujące i dojrzałe, prawdziwe, niejednokrotnie porywające i wdzięczne. Ostatni ze znajdujących się na nagraniu koncertów (*Le nouveau*) stworzony/zrekonstruowany został przez doktorantkę i wykonany ze smakiem w taki sposób, że stanowi naturalną kontynuację poprzedzających go utworów z zachowaniem takich cech jak: dialogowanie, błyskotliwa wymiana motywów melodycznych pomiędzy głosami, tworzenie ciekawych struktur harmoniczných poprzez zastosowanie większej liczby głosów w partii każdej gamby, obfite i urozmaicone zdobnictwo, efektowne popisy wirtuozowskie. Zgranie obu gamb na nagraniu jest znakomite. Proporcje brzmieniowe są bardzo dobre – wyważenie poszczególnych głosów w obu gambach daje efekt czytelnej harmonii, przejrzystej struktury brzmieniowej, słyszymy uwypuklenie głosów istotnych dla przebiegu harmonii, ważniejsze przebiegi melodyczne są eksponowane, a w odpowiednich momentach głosy są tak wyrównane i połączone ze sobą brzmieniowo, że można usłyszeć efekt jednolitych klasterów. Na podkreślenie zasługuje znakomita intonacja w grze doktorantki, w której można usłyszeć, przy ogólnym zastosowaniu stroju równomiernie temperowanego, operowanie elementami stroju naturalnego znakomicie eksponującego szlachetność brzmienia w bogatszych harmoniczných współbrzmieniach oraz dającego możliwość zwiększania ekspresji i wyrazistości przebiegów melodycznych. Przy pewnej monotonii brzmienia dwu takich samych instrumentów basowych doktorantce udało się stworzyć ciekawy i błyskotliwy dialog muzyczny, co zostało osiągnięte poprzez zastosowanie różnego rodzaju kontrastów – w barwie brzmienia instrumentów, w bardzo ciekawej, zróżnicowanej artykulacji, szerokiej palecie zmian dynamiki, pięknej, bogatej emocjonalności, zróżnicowaniu charakterów i temp gry. Estetyka dźwięku prezentowanego przez doktorantkę jest najwyższej próby. Wybór dzieł Sainte Colombe'a dla „pogodzenia” obu stron tytułowego sporu jest bardzo trafny, ponieważ w dziełach gambowych tego kompozytora znajdujemy bogatą, bardzo śmiało i wyraziście zaznaczoną oryginalną harmonię pełną dysonansów i zaskakujących treści w połączeniu ze śpiewnymi motywami melodycznymi, błyskotliwie się uzupełniającymi, dialogującymi ze sobą, przyjmującymi często formotwórczy charakter. W gambowej twórczości Sainte-Colombe'a melodia i harmonia - współgrają ze sobą na równych prawach. Dzieło artystyczne - nagranie Pani Justyny Młynarczyk jest przekonującym dowodem na prawdziwość powyższego stwierdzenia.

Opis dzieła artystycznego składa się z trzech rozdziałów. **W. rozdziale pierwszym** zatytułowanym – *Viola da gamba we Francji w drugiej połowie XVII wieku. Kontekst historyczny i ogólnomuzyczny, główne tendencje, najważniejsze postaci* – doktorantka przedstawia Francję II połowy XVII wieku i związek jaki istniał pomiędzy życiem politycznym i muzyką we Francji w tamtym okresie. Na tym tle zarysowuje ona sytuację violi da gamba, rozwój lutnictwa tego instrumentu, przedstawia najważniejszych kompozytorów, pisma teoretyczne. Szczególne miejsce zajmuje omówienie postaci Sainte Colombe'a, De Machy'ego oraz Jeana Rousseau.

W rozdziale drugim doktorantka wyjaśnia na czym polegają dwa sposoby gry na violi da gamba – sposób melodyczny oraz sposób harmoniczny, przedstawia też sposób podejścia do tego problemu przez De Machy’ego i Jeana Rousseau. W ostatniej części tego rozdziału autorka przedstawia rękopiśmienny zbiór 67 koncertów na dwie viole basowe Sainte Colombe’a. Opis ten nabiera szczególnego znaczenia ze względu na to, iż autorka miała możliwość osobistego zbadania oryginalnego rękopisu i znajdujemy w tym opisie ciekawe elementy natury naukowej oraz emocjonalnej. Autorka dokonała tłumaczenia *Tabeli alfabetycznej* zawierającej tytuły 67 koncertów oraz ich opisy, które wyjaśniają charakter poszczególnych koncertów. **Rozdział trzeci** zawiera analizy utworów wchodzących w skład dzieła artystycznego, a także faksymile tych utworów z zachowanego rękopisu źródłowego oraz opracowań własnych. Analizy poszczególnych koncertów przeprowadzone zostały bardzo skrupulatnie, poczynając od rozważań dotyczących opisów zawartych w tabeli alfabetycznej, poprzez rozważania o tym, na ile kształt koncertu znany nam z rękopisu zgodny jest z pierwotną wersją dzieła, w jaki sposób dany koncert mógł być wykonywany przez kompozytora, jakich zmian w przebiegu utworu mógł dokonywać sam kompozytor, aż do analizy formy, faktury, sposobu przeprowadzenia melodii, akompaniamentu basowego, harmonii, akcydencji, charakteru emocjonalnego, określenia ewentualnych błędów, a skończywszy na wyszczególnieniu elementów ilustracyjnych zawartych w treści muzycznej koncertów.

W zakończeniu doktorantka przedstawiła szereg słusznych wniosków, które wysnuła w trakcie pracy badawczej nad doktoratem, np.:

- Sainte Colombe stworzył swój własny styl sztuki gambowej, w którym melodia i harmonia są ważne i wzajemnie się uzupełniają,
- Sainte Colombe udowodnił, że dogmaty nie służą sztuce, a stawanie na barykadach zawęża pole widzenia,
- Sainte Colombe komponował w stylu harmoniczno-melodycznym, który kontynuowali wielcy mistrzowie violi da gamba.

Do opisu dzieła artystycznego dołączone zostały **trzy aneksy** zawierające tabelę ornamentów, tabelę konkordancji pomiędzy zbiorem duetów oraz zbiorami utworów solowych Sainte Colombe’a oraz tabelę nazw tańców wraz z rodzajami gramatycznymi w językach francuskim i polskim. **Bibliografia** została dobrana i wykorzystana właściwie, źródła muzyczne zawierają najważniejsze pozycje zachowane w rękopisach oraz reprinty i wydania współczesne, a szerokim uzupełnieniem są liczne źródła internetowe. Źródła teoretyczne obejmują reprinty opisywanych traktatów oraz wydania współczesne. Lista źródeł teoretycznych zaczerpniętych z internetu jest również bardzo obszerna. Bibliografia została dopełniona wykazem opracowań drukowanych oraz znajdujących się w internecie.

Opis pracy artystycznej zawarty został na 289 stronach formatu A4. Do analizy każdego z dziesięciu wybranych koncertów dołączone zostały pełne teksty muzyczne w wydaniu faksymilowym wysokiej jakości poligraficznej. Autorka często posługuje się odnośnikami.

Od strony merytorycznej praca jest poprawna. Język opisu jest komunikatywny i zrozumiały. Układ pracy jest dobry, wybrane koncerty bardzo dobrze ilustrują tezy postawione w rozprawie.

Konkluzja

Pani Justyna Młynarczyk jest artystką obdarzoną talentem muzycznym, posiada gruntowne i wszechstronne przygotowanie do pracy naukowej i pedagogicznej, jest wybitnym wirtuozem violi da gamba, koncertuje jako solistka oraz kameralistka, a także członkini większych zespołów orkiestrowych grających na instrumentach historycznych. Jej repertuar jest szeroki i obejmuje dzieła najwybitniejszych kompozytorów utworów gambowych. W szczególnie dogłębny sposób poznała ona tajniki barokowego stylu francuskiego w grze na violi da gamba i poszerza swoją wiedzę oraz umiejętności w tym zakresie również kontaktując się bezpośrednio z wybitnymi autorytetami w tej dziedzinie.

Praca doktorska Pani Justyny Młynarczyk posiada znaczącą wartość naukową ze względu na oryginalność poruszanego tematu, zwłaszcza na gruncie polskim oraz ze względu na naukową zawartość poszczególnych rozdziałów opisu dzieła artystycznego. Koncerty Sainte Colombe'a doczekały się niewielu całościowych nagrań w skali świata, a na terenie Polski dzieło Pani Justyny Młynarczyk ma wartość unikalną.

Wartość merytoryczna pracy doktorskiej Pani Justyny Młynarczyk jest wysoka, tezy zostały sformułowane i rozwinięte czytelnie, sposób przedstawienia wniosków jest bardzo komunikatywny i zrozumiały. Wybrane utwory zostały przedstawione w bardzo efektownej formie, na poziomie najwyższej klasy wirtuozerii gambowej, w części opisowej zostały one poddane krytycznej analizie, a wyciągnięte z tego wnioski zostały zinterpretowane w jasny, nie budzący wątpliwości sposób zgodny z duchem prawidłowo dobranej literatury przedmiotu.

Pod względem redakcyjnym praca Pani Justyny Młynarczyk jest wzorowa, układ pracy jest prosty i czytelny, styl jest jasny, zrozumiały, szata graficzna na najwyższym poziomie.

Wnioski końcowe

Praca doktorska Pani **mgr Justyny Młynarczyk stanowi oryginalne rozwiązanie problemu** artystyczno-wykonawczego istotnego dla rozwoju wykonawstwa na violi da gamba. Stanowi ona cenny przyczynek do poznania i właściwego zrozumienia twórczości wybitnych francuskich mistrzów violi da gamba z okresu baroku drugiej połowy XVII wieku. Trafnie wybrany i interesująco przedstawiony temat pracy, bardzo interesujący wybór utworów, ich dogłębne zrozumienie i przedstawienie we własnej koncepcji artystycznej z zaznaczeniem istotnych cech stylu, formy, w sposób mistrzowski – wirtuozowski, urozmaicony artykulacyjnie z zastosowaniem szerokiej palety odcieni brzmieniowych z pełną skalą dynamiki, a zarazem z wyrazistym

podkreśleniem cech muzycznych ilustrujących główną tezę pracy i zarazem ją potwierdzających.

Udział w nagraniu drugiego znakomitego artysty – gambisty Piotra Młynarczyka również zapewnił temu dziełu wysokie walory artystyczne.

Od strony naukowej rozprawa doktorska Pani Justyny Młynarczyk reprezentuje wysoki poziom i spełnia stawiane przed nią wymagania. Doktorantka wykazała się w niej szeroką i ugruntowaną wiedzą teoretyczną w wymaganym zakresie. Twórczy wkład Pani Justyny Młynarczyk w rozwiązanie problemów, które sobie postawiła w rozprawie doktorskiej jest znaczący, pozwolił jej na osiągnięcie wysokiego poziomu artystycznego prezentowanego w dziele artystycznym. będzie wzorem dla kolejnych artystów-wykonawców oraz umożliwi czerpanie z tego źródła inspiracji artystycznej oraz wiedzy fachowej.

Na tym polega znaczący wkład pracy doktorskiej Pani Justyny Młynarczyk w rozwój reprezentowanej przez nią dyscypliny artystycznej oraz całej dziedziny sztuk muzycznych.

Niniejszym stwierdzam, że doktorantka wykazała się wiedzą teoretyczną, a także umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. W ten sposób doktorantka rozwiązała założone zagadnienie artystyczne i spełniła bez zastrzeżeń wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku.

Pracę doktorską Pani mgr Justyny Młynarczyk przyjmuję.

prof. dr hab. Marcin Zalewski,
UMFC w Warszawie